

*Berekméri Árpád Róbert:*¹

A Marosi Református Egyházmegye 1927. évi kettéosztása (A Bekecsaljai Református Egyházmegye létrejötte)

*The Division of the Reformed Diocese of Maros in 1927
(The Formation of the Reformed Diocese of Bekecsalja).*

The territory of the Reformed Diocese of Maros was modified in 1927, this being the second significant change in its history. In 1641, several parishes have left the diocese to form the Reformed Diocese of Görgény. The managing of a diocese, which by the first half of the 20th century represented 125 parishes, became a difficult task for the governing body. The idea of a territorial division came up in 1918, but only in 1922 was a decision made by the board of the Diocese. The lengthy splitting procedure, approved by the Board of Directors, ended on April 20, 1927, with the formation of the Reformed Diocese of Bekecsalja. Lajos Kolozsvári became the Dean of the new Church organization and Dr. László Dósa lawyer became the churchwarden. The Board of Directors rejected the appeal made against the election, and confirmed the new governing body of the Diocese on May 24, 1927. While the new diocese was not recognized by the Ministry of Culture and while neither the state nor the Board of Directors gave any aid for the settling in arrangements, the functioning of the diocese had to be managed through its own available budget.

Keywords: territorial division, Diocese of Maros, Diocese of Bekecsalja, Board of Directors, Ministry of Culture, Jenő Farkas

A Marosi Református Egyházmegye 20. századi történetének egyik fontos mozzanata, amelynek során az Erdélyi Református Egyházkerület is egy új egyházmegyével gyarapodott, eddig lényegében feltáratlan volt. Ez a tény elsősorban az egyházmegye modernkori

¹ Levéltáros az Erdélyi Református Egyházkerület marosvásárhelyi fióklevéltárában. *Email:* barobert2002@gmail.com

történetére vonatkozó kutatások hiányával magyarázható. A székelyföldi református egyházmegyéek történetét feldolgozó közismert munkájában Juhász István ugyan közöl erre vonatkozóan néhány alapvető adatsort, de a témakör részleteit nem boncolgatja.² Ennél is szűkösebbek az Imreh Barna³ és Sipos Gábor tanulmányaiban,⁴ valamint a Zoványi Jenő által összeállított egyháztörténeti lexikonban⁵ fellelhető adatok. Dolgozatunkban a hiányosságok pótlására teszünk kísérletet, az egyházmegye területi megosztásához vezető döntések, a megosztás körülményeinek, tehát a Bekecsaljai Református Egyházmegye létrejöttének bemutatásával.

A kettéosztást megelőző lépések és döntések

A Marosi Református Egyházmegye területe 1927-ben, története folyamán másodszor módosult jelentős mértékben. Az első szétválásra 1641-ben került sor, amikor a Kolozs és Torda vármegyék területén fekvő egyházközségek kiléptek szervezetéből, és létrehozták a Görgényi Egyházmegyét.⁶ A 17. század végén 52 anya- és 35 leányegyházközséggel rendelkező⁷ Marosi Egyházmegye fejlődése közel 300 éven át töretlen volt, melynek következtében a 20. század elejére egyházközségeinek száma lényegesen megnőtt. Az egyházmegyének ekkor 68 anya- és három társegyházközsége, 34 filiája, valamint 20 szórványa volt.⁸ A 19. század folyamán két adminisztrációs egységre (alsó és felső számvevői kör) osztott terület működésének fenntartása egyre nagyobb feladat elé állította az egyházmegye vezető testületét az 1900-as évek első felének kihívásai és a megváltozott hatalmi viszonyok között. A gyülekezetek lelki értékeiért és anyagi javaiért folyó erőn felüli küzdelem jelentette annak az elhatározásnak az alapját, amely egy áttekinthetőbb, könnyebben fenntartható egyházmegyei formátum kialakítását célozta.

A Marosi Egyházmegye kettéosztásának gondolata már 1918-ban felvetődött, de a megye tanácsa csak 1922-ben hozott ez ügyben döntést. Javaslatát a közgyűlés a 36/1922. számú határozatával fogadta el, majd jóváhagyás végett az Igazgatótanácshoz

² JUHÁSZ István: *A székelyföldi református egyházmegyéek*. Kolozsvár, 1947. 29–30.

³ IMREH Barna: *Papok, léviták és mesterek a marosi református egyházmegyében a XVII–XIX században*. *Egyháztörténet*. II (1944). 3–4. sz. 137.

⁴ SIPOS Gábor: *A romániai református egyház intézményrendszere a két világháború között*. <http://korkunk.org/?q=node/6858> (utolsó megtekintés: 2017. március 30.)

⁵ ZOVÁNYI Jenő: *Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon*.

<http://digit.drk.hu/?m=lib&book=3&p=244> (utolsó megtekintés: 2017. március 30.)

⁶ ŐSZ Sándor Előd: *A Görgényi Református Egyházmegye történeti névtára*. Budapest, 2013. 21.

⁷ JUHÁSZ: *I. m.* 28.

⁸ A Marosi Református Egyházmegye levéltára az Erdélyi Református Egyházkerület marosvásárhelyi fióklevéltárában. (A továbbiakban EmeiLvt) Közigazgatási iratok. 581/3. (Esperesi jelentés)

felterjesztette. Az 1922. július 16-án összeült egyházkerületi közgyűlés a kettéosztást elviekben elfogadta, de a gyakorlati kivitelezést az új egyházmegye fenntartásához szükséges anyagi keret előteremtéséhez kötötte.⁹ Az ügy további részleteit az 1925. évi iratok alapján tudtuk rekonstruálni. Ezek szerint az Igazgatótanács már 1922 folyamán továbbította a felosztásra vonatkozó egyházmegyei határozatot a Kultuszminisztériumhoz, ahonnan az 59898/1923. számú leirat alatt az a kérés érkezett, hogy elbírálás végett az esperes közölje az egyházmegye földrajzi helyzetét, a hívek lélekszámát, illetve megfontolás tárgyává tették azt a lehetőséget is, hogy területét egyes egyházközségek más egyházmegyékhez történő áthelyezésével csökkentse.¹⁰ Ebből a javaslatból is kitűnik, hogy a minisztérium nem szívesen támogatta új esperesség megalakítását. Mivel ebben az időszakban a Marosi Egyházmegye élén két alkalommal is esperes cserére került sor,¹¹ a minisztériumi kérés megválaszolása csupán Kovács László kinevezése után történt meg. Addig is az egyházmegyei közgyűlés két alkalommal (júniusban és novemberben) is tárgyalta az egyházmegye kettéosztásának kérdését, melynek során felszólította az Igazgatótanácsot, hogy ennek megvalósítását minél hamarabb hagyja jóvá.¹²

A közgyűlés 1925. november 17-i ülését követően Kovács László esperes a Kultuszminisztérium 1923-as leiratára is válaszolt. A jóváhagyott felosztási tervezetet, és a mellé csatolt kísérőlevelet decemberben küldte el az Igazgatótanácshoz.¹³ A tervezet adataiból megállapítható, hogy a Maros-Torda vármegye négy járására¹⁴ kiterjedő egyházmegye ekkor 66330 lélekkel rendelkezett. A felosztás megvalósulása esetén a Marosi Egyházmegye 37 anya-, 20 leányegyházközségből, illetve öt szórványból (40452 lélek), míg a Bekecsaljai Egyházmegye 30 anya- és 15 leányegyházközségből, valamint nyolc szórványból (25878) állt volna. A közgyűlés ugyanakkor elutasította az egyházmegye területének egyházközségek elcsatolása útján történő leszűkítését.¹⁵

A megyefelosztás ügye 1925 decemberében túllépett a hivatalos kereteken. A november 17-i rendkívüli közgyűlés határozatára reflektálva, dr. Dávid György kibédi lelképásztor, a Református Szemle hasábjain közzétett cikkében, határozottan a kettéválasztás szükségessége mellett kardoskodott. Véleménye szerint ennek megvalósítása elsősorban a belmissziói tevékenységet és a lelkési kapcsolatok elmélyítését mozdítaná elő. Ugyanakkor elvetette az

⁹ Uo.

¹⁰ Uo. I. 581/9. 1.

¹¹ Az esperesi tisztséget 1923-ban Kovács Lászlótól Tóthfalusi József vette át, aki alig kétévi szolgálat után, 1925-ben adta át feladatkörét Farkas Jenő udvarfalvi lelkésznek.

¹² EmeiLvt. *A marosi ref. egyházmegye közgyűlési jegyzőkönyve 1925-től.* (A továbbiakban Marosi eme. Közgyjlv.) III/13. 14, 24–25.

¹³ Uo. Közigazgatási iratok. I. 581/9. 7–8.

¹⁴ A marosi alsó- és felső-, a mezőbándi, illetve a nyáradszeredai járásokról van szó.

¹⁵ Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi levéltárban. (A továbbiakban IgTanLvt.) 83/1919, I/83. 54 (12083).

állami közigazgatási rendszerhez igazodó területfelosztást, és kihangsúlyozta, hogy a kettéosztást az államsegély megtagadása ellenére is meg kell valósítani.¹⁶ Az előbbi írásra Kolozsvári József egyházmegyei számvevő reagált, aki az 1921. januári válaszában ellenérvként, az egyházmegye azon részének anyagi helyzetére hívta fel a figyelmet, amelyik a Bekecsaljai Egyházmegyét képezné. Kihangsúlyozta, hogy államsegély nélkül rendesen a nyugdíjintézeti járulékot is fizető egyházközségek nem lesznek képesek az új egyházmegye fenntartásával járó költségeket előteremteni. Erre való tekintettel nem tartotta helyesnek a kettéválasztás rövid időn belüli megvalósítását.¹⁷ Erélyes hangvételű válaszlevelében Dávid György az egyházmegye vezető testületével szemben fogalmazott meg éles kritikát, elsősorban a folyamatosan növelt köztartozások miatt, kiemelve, hogy az új egyházmegye az államsegély kiutalásáig e terhekből is fenntartható lenne.¹⁸ A fentiekhez hozzátartozik, hogy Dávid György 1926. decemberi cikkéhez az Igazgatótanács egyik tagja névtelenül rövid kommentárt fűzött, ami kisebb polémiát szült az egyházmegye és az Igazgatótanács között. A kommentáríró a kettéválasztást csak akkor tartotta lehetségesnek, ha a szükséges költségek fedezésére vonatkozóan a főhatóság által jóváhagyott egyházmegyei döntés történt. A felelősséget az egyházmegyére hárító kijelentés után lezajlott levélváltás egyértelműen a felek döntésképtelenségét és kommunikáció hiányát mutatja.

A Református Szemlében megjelent szópárbajt követően az Igazgatótanács – a november 17-i közgyűlési felszólításra¹⁹ – végül az 1926. január 29-i leiratában válaszolt. Néhány formai kiegészítésen²⁰ kívül két olyan egyházközség (Hagymásbodon és Kendő) esetében kért gyülekezetek érintő átszervezést, amelyek lélekszáma nem haladta meg a 300 főt.²¹ Ugyanakkor a két egyházmegye lélekszáma közötti arányosságot is szem előtt kellett tartani. Ezek a módosítások a lelkészeknek juttatott állami segély (kongrua) kiutalása miatt voltak fontosak. Az esperesi hivatal a tervezetmódosítást oly módon hajtotta végre, hogy Kebelét és filiáit a Bekecsaljai Egyházmegyéhez helyezte át, Meggyesfalvát Hagymásbodonhoz, Seprődöt pedig Kendőhöz csatolta. Utóbb a marosszentgyörgyi lelkészség lélekszámát is emelni kellett, amit Egerszeg átcsatolásával valósítottak meg.²² Ezekkel a módosításokkal

¹⁶ Dr. Dávid György: A marosi egyházmegye kettéválasztásához. *Református Szemle*. XVIII (1925). 51. sz. 822–824.

¹⁷ Kolozsvári József: „A marosi egyházmegye kettéválasztásához”. *Református Szemle*. XIX (1926). 4. sz. 51–53.

¹⁸ Dr. Dávid György: Ismét a marosi egyházmegye kettéosztásához. *Református Szemle*. XIX (1926). 7. sz. 101–103.

¹⁹ EmeiLvt. Közigazgatási iratok. I. 581/9. 14.

²⁰ Érdekes módon a tervezetben az *anyaegyházközség* helyett a *lelkészség* (románul *parohie*) kifejezést kellett használni. A lelkészséget anya- és társegyházközségek, illetve filiák és szórványok alkották. Ezek lélekszámának összessége tette ki a lelkészség lélekszámát. Az államsegélyt pedig az összesített lélekszámot figyelembe véve utalták ki.

²¹ EmeiLvt. Közigazgatási iratok. I. 581/9. 15.

²² IgTanLvt. 83/1919, I/83. 56 (1495).

a lehetséges új egyházmegyék szervezete végső formát öltött. Az Igazgatótanács 1926 márciusában a véglegesített tervezetet elfogadta, majd a július 13-i leiratában a megalakuló egyházmegyék 1927. évi költségvetésének elkészítését kérte.²³

Farkas Jenő esperes július 16-án értesítette Makkai Sándor püspököt a fejleményekről, akitől elsősorban a közigazgatási államsegély kiutalásának előmozdítását kérte, hogy ezáltal a Bekecsaljai Egyházmegye létrejöttének anyagi feltételei biztosítva legyenek. Július 22-i rövidválaszában a püspök, az Igazgatótanácsra háritotta az ügy kivitelezését.²⁴ Az egyházi főhatóság végül 1926. szeptember elején juttatta el a Kultuszminisztériumhoz a Marosi Egyházmegye kettéosztására vonatkozó kérést, illetve a két új egyházmegye szervezetének tervezetét.²⁵ A minisztérium válaszát váró egyházmegyei tanács december 14-én készítette el és terjesztette a közgyűlés elé a két egyházmegye 1927. évi költség-előirányzatát, melyek fedezeti és szükségleti összegét 176130, illetve 128410 lejben állapította meg. A költségvetést a közgyűlés elfogadta, és azzal a kéréssel küldte el az Igazgatótanácsnak, hogy a kettéválasztást olyan módon hagyja jóvá, hogy az 1927. január 1-el kivitelezhető legyen.²⁶ Mivel a főhatóság a költségvetés kérdését késés miatt a december végi ülésen nem tárgyalta, Farkas Jenő esperes december 20-án levélben sürgette a püspököt ennek elfogadására, illetve az esperesi államsegély ügyének előmozdítására. Ugyanakkor arra is megkérte a püspököt, hogy se a lelkészeknek, sem pedig a gyülekezeteknek ne engedje meg, hogy az elfogadott tervezetet mellőzve – önös érdekből – egyik vagy másik egyházmegyéhez csatlakozhassanak.²⁷

Amint az várható volt, a Kultuszminisztérium nem utalta ki a második esperes számára szükséges kongruát, így az Igazgatótanács azt javasolta, hogy a tanács a marosi esperes állami segélyét ossza ketté, és a különbözetet egyenlő arányban a költségvetésbe vegye fel, a módosított költségvetést pedig elfogadásra küldje vissza.²⁸ Az új költségvetést az Igazgatótanács a március 17-i ülésén elfogadta, és az egyházmegye kettéosztását elrendelte. Ennek lebonyolítását Farkas Jenő esperesre, Ferencz Mihály Zsigmond főgondnokra és a Marosi Egyházmegye tanácsára bízta. Mivel az öt évre választott tisztviselők, a kerületi képviselők, az egyházmegyei tanácsok, illetve a megyei bíróságok megválasztása miatt 1927 júniusában minden egyházmegyében újabb közgyűlést kellett összehívni, a Bekecsaljai Egyházmegyében csak esperest, főjegyzőt, főgondnokot, illetve gondnokot kellett tízéves ciklusra választani. A többi tisztviselő mandátuma csupán a júniusi közgyűlésig szólt.²⁹ Ezzel a döntéssel a Marosi Egyházmegye kettéválasztása lényegében zöld utat kapott. Az egyházmegye tanácsa az alakuló

²³ Uo. 65 (11612).

²⁴ EmeiLvt. Közigazgatási iratok. I. 581/9. 16–17.

²⁵ IgTanLvt. 83/1919, I/83. 58 (6131).

²⁶ EmeiLvt. Marosi eme. KözgyJkv. III/13. 49.

²⁷ IgTanLvt. 83/1919, I/83. 58 (6131).

²⁸ EmeiLvt. Közigazgatási iratok. I. 581/9. 18.

²⁹ IgTanLvt. 83/1919, I/83. 65 (11612).

közgyűlést áprilisa tüzte ki, a tárgysorozatot tartalmazó meghívókat március 30-án minden érintett egyházközségnek megfelelő módon kiküldte.

A Bekecsaljai Református Egyházmegye megalakulása

A Bekecsaljai Egyházmegye alakuló közgyűlésére Farkas Jenő marosi esperes és dr. Ferencz Mihály Zsigmond főgondnok elnöklete alatt, 1927. április 20-án a nyárádszeredai állami iskolában került sor. A bevezető ének és imádság után az esperesnek a Marosi Egyházmegye történetéről tartott rövid összefoglalója hangzott el, amelyet a megalakulási procedúra, illetve a kettéosztást jóváhagyó igazgatótanácsi leiratok bemutatása követett. Az új vezetőtestület megválasztása, az egyházmegye nevének véglegesítése, illetve a szavazatszedő bizottság³⁰ kijelölése után történt meg.³¹ Az esperesi tisztséget Kolozsvári József berekeresztúri lelkész nyerte el. Főjegyzővé dr. Dávid György kibédi lelképásztort választották meg. Az egyházmegye főgondnoka dr. Dósa László nyárádszeredai ügyvéd, gondnoka pedig Nagy Endre kollégiumi igazgató lett.³² Az Igazgatótanács határozata értelmében a tisztségek tíz évre szóltak, míg a vezető testület többi tagjának a mandátuma a júniusra ütemezett újabb közgyűlésig terjedt. Ekkorra halasztották az egyházmegyei bíróság testületi tagjainak a megválasztását is. A rövid ciklusra választott tisztségek betöltése közfelkiáltással történt. Egyetlen kivételt az összevont pénztárosi és a nyugdíjintézeti előadói állás képezett, amelyet Simon Endre, a szengericei lelkész és néhány társa ellenindítványa miatt szavazással töltöttek be. Indítványuk azonban elbukott, így a tisztséget Bartha Péter torboszlói lelkész nyerte el. A gyűlés végén az elnök, Nagy Endre és dr. Telegdy István közgyűlési tagokat kérte fel a jegyzőkönyv hitelesítésére.³³ Erre azonban csupán a felvett jegyzőkönyv letisztázása után került sor, amit a választás hitelességének és korrektségének megkérdőjelezői nem sokkal ezután papírra is fektettek.

Egy nappal az új egyházmegye vezető testületének megválasztása után, a kisebbségben maradt ellenzéki csoport a választások eredményét megfellebbezte. Dr. Koronka Pál csíkfalvi, Csutak Ferenc nyárádmagyarósi és Simon Gábor székelytompai lelkészek több indokot is felsorakoztatva kérték a választás eredményének megsemmisítését és új közgyűlés összehívását. Az Igazgatótanácshoz, valamint Farkas Jenő espereshez elküldött levelük 1. pontjában azt kifogásolták, hogy olyan közgyűlés, amelynek világi képviselőjét

³⁰ Ma: szavazatszámoló bizottság.

³¹ A Bekecsaljai Református Egyházmegye levéltára, az Erdélyi Református Egyházkerület marosvásárhelyi fióklevéltárában. *A Bekecsaljai Egyházmegye közgyűlési jegyzőkönyve, 1927. április 20.–1943. június 30.* (A továbbiakban Bekecsaljai eme. Közgyjkv.) 1–12.

³² IgTanLvt. I/15./1927, I/4 (3976).

³³ Bekecsaljai eme. Közgyjkv. 1–12.

csupán négy hónapra választották meg – bár nem volt törvénytelen –, erkölcsi szempontból mégsem jogosult arra, hogy tízéves ciklusra szóló mandátumokat jóváhagyjon. A továbbiakban a levél megfogalmazói több olyan rendellenességet soroltak fel, amelyek a Marosi Egyházmegye 1915-ben kiadott működési szabályzatának³⁴ előírásaiba ütköztek. Előszörban a tanítók képviseletének hiányát, illetve a léviták és a helyettes lelkészek szavazati jogának érvényességét vetették fel, de azt is szóvá tették, hogy szavazásra kijelölt helyiségben a megengedett öt szavazatra jogosult személy helyett mindvégig 15–30 személy tartózkodott, akik a szavazókat nyilvánvalóan befolyásolták. Ezen állításukat Vajna Ernő és Simon Endre lelkészek is alátámasztották.³⁵ Végül a jegyzőkönyv hitelességét kérdőjelezték meg, azt állítva, hogy annak hitelestésére sem az elnök sem a közgyűlés nem kért fel senkit, illetve azt is kifogásolták, hogy néhány közgyűlési meghívó kiküldésének elmulasztása miatt néhány világi képviselő nem élhetett szavazati jogával.³⁶ A fent említett fogalmazványon kívül Simon Endre szentgericei lelkész április 22-én, illetve 25-én két újabb panaszlevelet küldött Farkas Jenő esperesnek. Ezekben a lelkész a felsoroltakat azzal egészítette ki, hogy a szavazás alatt a szavazóteremben a küldötteken kívül egy állami tisztviselő is jelen volt, aki folyamatosan zavarta a választás lebonyolítását, valamint azt is felvetette, hogy a szavazáson a két esperes jelölt is voksolt, holott az egyházmegye működési szabályzatának 31. §-a értelmében a személyes ügyekben érdekelt fél nem szavazhatott.³⁷

A fent sorolt érvek, illetve ezek nyomán az Igazgatótanács által hozott esetleges negatív, a választások eredményét megsemmisítő döntés miatt elbizonytalanodott Farkas Jenő esperes a régi egyházmegyei struktúra fenntartásának gondolatát is fontolóra vette. Ezt a lehetőséget, illetve a fellebbezési ügy sarkalatos kérdéseit bizalmas beszélgetés keretében elődjével is megvitatta. Tóthfalusi József április 29-i levelében fogalmazta meg a fellebbezéssel szembeni ellenérveit, és a kialakult helyzetért elsősorban az Igazgatótanácsot tette felelőssé. Úgy vélte, hogy célszerű lett volna az új egyházmegyét létrehozó közgyűlés levezetését a főhatóságnak magára vállalnia, ami által e kényes helyzet elkerülhető lett volna. Ugyanakkor határozottan kifejtette, hogy a megkezdett folyamatot folytatni kell, a fellebbezést el kell utasítani, és a „terrornak” engedni nem szabad!³⁸

A vitás kérdést tovább mélyítette a kolozsvári Újság 1927. május 1-i számában³⁹ megjelent cikk, amely „illetékes helyről nyert információkra” támaszkodva közölte, hogy a választásokon súlyos formai hibák történtek, amelyek miatt azt meg kell semmisíteni.

³⁴ *A Marosi Református Egyházmegye kebli szabályzata és utasítása*. Marosvásárhely, 1915. (A továbbiakban *Szabályzat*)

³⁵ EmeiLvt. Közigazgatási iratok. II. 581/9. 6.

³⁶ A fenti állítást Dr. Márton István ügyvédnek, a Májai Református Egyházközség világi képviselőjének április 21-én kelt nyilatkozatával támasztották alá.

³⁷ *Szabályzat*. 12.

³⁸ EmeiLvt. Közigazgatási iratok. II. 581/9. 8.

³⁹ A nevezett kolozsvári kiadvány fent említett számát eddig nem sikerült fellelnünk.

A cikk írója elsősorban az Igazgatótanácshoz felküldött nem hitelesített választási jegyzőkönyvre utalt, majd a Marosi egyházmegyét cinikusan „legsötétebb maros” jelzővel illette. Farkas Jenő esperes az Igazgatótanácshoz küldött levelében megdöbbenését kifejezve, a felsorolt vádak határozottan elutasította, és a főhatóság egyik alkalmazottját tette felelőssé a hamis információk terjesztéséért.⁴⁰ Az Igazgatótanács a május 4-i érélyes hangvételű nyilatkozatában elhatárolódott az Újságban megjelentektől, és felszólította az esperest, „hogym közügyekben ne érzékenykedjék, mert egy magasabb hivatal viselő egyén gyakran ki van téve a kritikának és támadásnak, de ha az embernek igazsága van, nem félhet az alaptalan támadásoktól.”⁴¹ Továbbá a választási jegyzőkönyv mellett az ügyre vonatkozó részletes jelentés felküldését sürgették, hogy azt a májusi igazgatótanácsi ülésen tárgyalhassák.⁴²

Farkas Jenő a fellebbezésben foglalt vádpontok minden részletére kiterjedő jelentést küldött, a választási jegyzőkönyv kíséretében az Igazgatótanácsnak. Ebben egyértelművé tette a választások törvényességét és hitelességét, és arra kérte a főhatóságot, hogy az új egyházmegye létrejöttét erősítse meg, hiszen „a választások megsemmisítése és új választás kitűzése ismételtén és még jobban felkavarná az új egyházmegye közéletét és újabb alkalmat adna ama,» nem is protestáns állami tisztviselő «-nek újabb tréfálkozására papjainkkal, világi híveinkkel és egyházunkkal. Ami semmiképp sem lehet kívánatos.”⁴³ A fellebbezőknek szánt cinikus megjegyzés ellenére az Igazgatótanács az esperes jelentését elfogadta, és az ügyet a május 24-i ülésen tárgyalta. A rendelkezésre álló adatokat, illetve az esperesi jelentésben foglalt érveket mérlegelve a főhatóság a választások ügyében a következő döntést hozta: „[...] tekintettel arra, hogy a fellebbezésben felhozott indokok részint nem helytállóak, részint teljeséggel nem elegendők a választások érvénytelenítésére, tekintettel végül arra, hogy az új választás elrendelése az egyházmegye felzavart nyugalma még jobban felforgatná, s annak eredményes működését hosszú időre lehetetlenné tenné: Igazgatótanácsunk a fellebbezés visszautasításával a bekecsalji egyházmegyében megejtett választásokat megerősíti, s felkéri a marosi egyházmegye esperesét, hogy az új egyházmegye tanácsát sürgősen hívja össze, Kolozsvári Józseftől az esküt vegye be, hogy az egyházmegyei tanács az új esperes vezetése alatt a megválasztott többi tisztviselő eskütetele és a hivatalok átvétele [...] iránt intézkedhessék.”⁴⁴ Az igazgatótanácsi döntés értelmében a Bekecsaljai Református Egyházmegye 32 lelkeséggel⁴⁵ és 25896 lélekkel lényegében – egyházi viszonylatban – hivatalosan is megkezdte működését. Az új egyházmegyének a továbbiakban 26 rendes

⁴⁰ EmeiLvt. II. 581/9. 9.

⁴¹ IgTanLvt. I/15./1927. I/3 (1346).

⁴² EmeiLvt. II. 581/9. 10.

⁴³ Uo. 13.

⁴⁴ IgTanLvt. I/15./1927. I/5 (4239).

⁴⁵ A Bekecsaljai Egyházmegye a következő lelkeségeket foglalta magába: Bede, Berekeresztúr, Csíkfalva, Erdőszentgyörgy, Geges, Gyulakuta, Havad, Havadtő, Harasztkerék, Kebele, Kelementelke, Kendő, Kibéd, Mája, Makfalva, Márkod, Nyárádmagyaros, Nyárádselye, Nyárádszentanna, Nyárádszentimre,

lelkészt és négy lévitát, valamint a 34 felekezeti iskolában 28 férfi és 11 nőtanítót kellett foglalkoztatnia, illetve javadalmaznia.⁴⁶

Összefoglalás

Az 1927. májusi döntésével az Igazgatótanács olyan folyamatot zárt le, amelyet az egymásnak feszülő ellentétek, nézetkülönbségek, illetve sokszor a személyeskedésig menő viták ellenére az érintettek többsége elfogadható eredményként könyvelhetett el. A két egyházmegye adminisztrálása ez által ugyan könnyebbé vált, de ennek ellenére a gazdasági és főleg a belmissziót érintő problémák – árnyaltabb formában ugyan – de tovább is fennmaradtak.

A nyáradszeredai központú új egyházmegye tanácsának tagjai 1927. június 1-jén,⁴⁷ főgondnoka és gondnoka pedig a június 10-i közgyűlésen tették le a hivatali esküt. Utóbbi alkalommal került sor az Kolozsvári József esperes székfoglaló beszédére, illetve az egyházkerületi képviselők, a tanító képviselők és a rövidített mandátummal rendelkező egyházmegyei tisztviselők megválasztására is.⁴⁸ Az egyházmegye teljes jogú elismeréséhez még csak a Kultuszminisztérium jóváhagyása hiányzott. Kolozsvári József esperes 1927. augusztus 29-én kérte az Igazgatótanácsot, hogy próbálja meg hivatalos működéshez szükséges jóváhagyást megszerezni.⁴⁹ A főhatóság novemberben felküldött kérését a Kultuszminisztérium azzal a megjegyzéssel utasította el, hogy nincs lehetősége az Erdélyi Egyházkerület számára meghatározott esperesi állások számát megnövelni.⁵⁰ Ezzel a döntéssel lényegében azt az állami segílyt utasította el, amellyel az új egyházmegye működéséhez szükséges anyagi feltételek egy részét megteremthette volna. Kolozsvári Józsefnek a Református Szemlében közzétett borúlátó gondolatai körvonalazódni látszottak, hiszen az esperes 1927 decemberében, az egyházmegyei hivatalok berendezkedéséhez szükséges anyagi keret hiányában 20 ezer lejes kamatmentes kölcsönt kért az Igazgatótanácstól.⁵¹ Minden kezdeti nehézség ellenére a Bekecsaljai Református Egyházmegye végül életképesnek bizonyult, és 1968-ig, az új megyerendszer kialakulásáig fennmaradt.

Nyárádszentsimon, Nyárádszereda, Sóvár, Székelyabod, Székelybő, Székelyszentistván, Székelytomp, Szentgerice, Szováta, Szövérd, Torboszló és Vadasd.

⁴⁶ EmeiLvt. Marosi eme. KözgyJkv. 58–59.

⁴⁷ IgTanLvt. I/15./1927, I/8 (5198).

⁴⁸ Bekecsaljai eme. KözgyJkv. 13–18.

⁴⁹ IgTanLvt. I/15./1927, I/14 (8202).

⁵⁰ Uo. I/17 (50947)

⁵¹ Uo. I/17 (12223).

Felhasznált irodalom

- A Marosi Református Egyházmegye kebli szabályzata és utasítása.* Marosvásárhely, 1915.
- Dr. Dávid György: A marosi egyházmegye kettéválasztásához. *Református Szemle.* XVIII (1925). 51. sz. 822–824.
- Dr. Dávid György: Ismét a református egyházmegye kettéosztásához. *Református Szemle.* XIX (1926). 7. sz. 101–103.
- IMREH Barna: Papok, léviták és mesterek a marosi református egyházmegyében a XVII–XIX. században. *Egyháztörténet.* II (1944). 3–4. sz. 137–162.
- JUHÁSZ István: *A székelyföldi református egyházmegyék.* Kolozsvár, 1947.
- KOLOZSVÁRI József: „A marosi egyházmegye kettéválasztásához”. *Református Szemle.* XIX (1926). 4. sz. 51–53.
- ŐSZ Sándor Előd: *A Görgényi Református Egyházmegye történeti névtára.* Budapest, 2013.
- SIPOS Gábor: *A romániai református egyház intézményrendszere a két világháború között.* <http://korunk.org/?q=node/6858>
- ZOVÁNYI Jenő: *Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon.* <http://digit.drk.hu/?m=lib&book=3&p=244>